

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Oktawian Nawrot
Radosław Tomasz Jeż (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w P.

przeciwko B. G. i R. G.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 26 listopada 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku
Sądu Rejonowego w Przemyślu z 9 lutego 2012 r., sygn. I C 74/12:

- 1. stwierdza, że wyrok Sądu Rejonowego w Przemyślu z 9 lutego 2012 r., I C 74/12, w zaskarżonym zakresie został wydany z naruszeniem prawa;**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania ze skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Przedsiębiorstwo Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. (dalej: Powódka) wniosła o zasądzenie solidarnie od B. G. (dalej: Pozwana) i R. G. (dalej: Pozwany) na swoją rzecz kwoty 6 860,20 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 5 645,29 zł od 1 lutego 2011 r. do dnia zapłaty i od kwoty 1 214,91 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 16 czerwca 2011 r., I Nc 621/11, Sąd Rejonowy w Przemyśle uwzględnił powództwo w całości.

W sprzeciwie od ww. nakazu zapłaty Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości. Pozwani przyznali, że nie płacili należności czynszowych za lokal, wskazując jednocześnie, że w ich ocenie był on zawyżony. Na rozprawie w dniu 9 lutego 2012 r. Pozwana wniosła o rozłożenie na raty zaległości objętych pozvem.

Wyrokiem z 9 lutego 2012 r., I C 74/12, Sąd Rejonowy w Przemyśle zasądził od Pozwanej i Pozwanego solidarnie na rzecz Powoda kwotę 6 860,20 zł wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od kwoty: 5 645,29 zł od dnia 1 lutego 2011 r. do dnia 9 lutego 2012 r. i od kwoty 1 214,91 zł od dnia 14 czerwca 2011 r. do dnia 9 lutego 2012 r. (pkt I); zasądzoną wyżej płatność kwoty rozłożył na raty w ten sposób, że ustalił, że pierwsza rata w kwocie 860,20 zł miała być zapłacona w terminie do 31 marca 2012 r., pozostała należność zaś miała być zapłacona w 20 kolejnych ratach po 300 zł każda, płatnych do ostatniego dnia kolejno po sobie następującego miesiąca, począwszy od kwietnia 2012 r. Należne odsetki miały zostać zapłacone wraz z płatnością ostatniej raty. Niezapłacenie którejkolwiek z rat w terminie miało spowodować natychmiastową wymagalność całej należności wraz z odsetkami za okres opóźnienia (pkt II) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania (pkt III).

Sąd Rejonowy ustalił, że 10 kwietnia 1995 r. Pozwana zawarła z Powodem umowę najmu lokalu mieszkalnego nr [...], położonego w P. przy ul. [...] (dalej: Lokal). Zgodnie z umową, najemca uprawniony był do zamieszkiwania w przedmiotowym Lokalu wraz z najbliższymi członkami rodziny, tj. mężem i synem – Pozwanym, urodzonym w 1991 r.

Sąd Rejonowy ustalił, że za okres od 1 kwietnia 2008 r. do 1 lutego 2011 r. Pozwani zalegali z zapłatą kwoty 5 645,29 zł z tytułu czynszu i pozostałych opłat oraz

kwoty 1 206,91 zł z tytułu odsetek. Powódka bezskutecznie wzywała przy tym Pozwaną do zapłaty ww. należności, ponosząc jednocześnie koszty wezwania wysokości 8 zł.

Zdaniem Sądu Rejonowego, w świetle art. 688¹ § 1 i 2 k.c. powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy jako bezsporny uznał fakt zalegania przez Pozwanych z zapłatą Powódce dochodzonej pozwem kwoty z tytułu zaległości czynszowych, na którą składała się kwota główna w wysokości 5 645,29 zł, odsetki w wysokości 1 206,91 zł oraz koszt upomnienia w wysokości 8 zł. Jednocześnie Sąd Rejonowy wskazał, że ani Pozwany, ani Pozwana nie kwestionowali faktu, że Pozwany - już jako osoba pełnoletnia - stałe zamieszkiwał w spornym Lokalu w okresie, za który dochodzony był zaległy czynsz.

Skargę nadzwyczajną od przedmiotowego wyroku Sądu Rejonowego w Przemysłu wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Skarżący), zaskarżając go w części dotyczącej Pozwanego - w zakresie uwzględniającym w stosunku do niego żądanie pozwu co do kwoty 3 417,12 zł z tytułu roszczenia głównego za okres od 1 kwietnia 2008 r. do 1 listopada 2009 r. oraz kwoty 37,73 zł z tytułu odsetek, a także w zakresie nałożonego na Pozwanego obowiązku zwrotu kosztów procesu.

Na podstawie art. 115 § 1 i § 1a oraz art. 89 § 1 i § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 622; dalej: u.SN), wskazując na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Skarżący powyższemu wyrokowi (przez omyłkę niekiedy oznaczonemu w skardze jako nakaz zapłaty) zarzucił:

1) naruszenie zasad oraz wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 483 ze zm.; dalej: Konstytucja RP), tj. konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP, oraz chronionego w art. 72 ust. 1 Konstytucji RP dobra dziecka, z uwagi na wydanie zaskarżonego wyroku wobec Pozwanego, który w sposób nieuzasadniony i niesprawiedliwy nakłada na tego Pozwanego obowiązek solidarnej z najemcą zapłaty należności czynszowych z tytułu zamieszkiwania w Lokalu mimo, że w

okresie do 7 października 2009 r. Pozwany był osobą małoletnią i nie mógł ponosić odpowiedzialności za tego rodzaju należności;

2) naruszenie chronionego w art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP prawa do ochrony własności i praw majątkowych Pozwanego z uwagi na wydanie zaskarżonego wyroku, który w sposób nieuzasadniony nakłada na niego obowiązek solidarnej zapłaty należności czynszowych z tytułu zamieszkiwania w Lokalu mimo, że w okresie do 7 października 2009 r. Pozwany był osobą małoletnią i nie mógł ponosić odpowiedzialności za tego rodzaju należności.

3) rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 213 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w niniejszej sprawie i uznanie, że sąd jest związany uznaniem powództwa, mimo że uznanie prowadziło do obciążenia Pozwanego obowiązkiem zapłaty należności czynszowych związanych z Lokalem, za których zapłatę - jako osoba małoletnia w okresie do 7 października 2009 r. - nie mógł ponosić odpowiedzialności;

4) rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 688¹ § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym niniejszej sprawy i przyjęcie, że Pozwany odpowiada solidarnie wraz z najemcą Lokalu za zapłatę czynszu i innych należnych opłat, mimo iż w okresie do 7 października 2009 r. był osobą małoletnią.

Wskazując na powyższe, mając jednocześnie na uwadze, że od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło ponad 11 lat, na podstawie art. 115 § 2 u.SN, Skarżący wniósł o stwierdzenie, że zaskarżony wyrok - w części uwzględniającej żądanie pozwu wobec Pozwanego za okres do 7 października 2009 r. oraz w zakresie nałożonego na Pozwanego obowiązku zwrotu w całości kosztów procesu - został wydany z naruszeniem prawa.

Powódka w odpowiedzi na skargę wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania skargowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie.

Badając dopuszczalność skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby uzasadniać jej odrzucenie *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich, a więc jeden z podmiotów enumeratywnie wymienionych w art. 89 § 2 u.SN. Zachowany został również termin do wniesienia tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Wprawdzie skarga została wniesiona dopiero w listopadzie 2023 r., tj. po upływie pięcioletniego terminu od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w Przemyślu z 9 lutego 2012 r., I C 74/12, o którym mowa w art. 89 § 3 u.SN. Należy jednak mieć na uwadze, że w myśl art. 115 § 1 u.SN, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym (do 3 kwietnia 2018 r.) skarga nadzwyczajna mogła być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Orzeczenie objęte skargą nie dotyczy przy tym żadnej ze spraw wymienionych w art. 90 § 3 i 4 u.SN. Biorąc pod uwagę, że od momentu wydania zaskarżonego wyroku upłynęło już ponad 12 lat, nie może on także zostać uchylony ani zmieniony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Przechodząc do oceny zasadności skargi nadzwyczajnej, należy mieć na uwadze, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia może zostać wniesiony jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewniania zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i tylko w sytuacji, gdy można go oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano również, że z redakcji art. 89 § 1 u.SN wynika, iż połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile” wskazuje na konieczność równoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i przynajmniej jednej z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (tak Sąd Najwyższy np. w postanowieniu z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia

podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną w ujęciu Konstytucji RP, tj. z jednej strony dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w związku z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP; zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20 i wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, aby służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Rzecznik Praw Obywatelskich oparł wniesioną w niniejszej sprawie skargę nadzwyczajną na dwóch podstawach szczegółowych, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-2 u.SN. Zasadne okazały się przy tym zarzuty rażącego naruszenia prawa procesowego i prawa materialnego, podniesione w ramach drugiej podstawy (art. 89 § 1 pkt 2 u.SN.), w tym zarzut niewłaściwego zastosowania art. 213 § 2 k.p.c.

Zgodnie z art. 213 § 2 k.p.c., Sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Uznanie powództwa przez pozwanego nie wiąże jednak sądu orzekającego, który wydając orzeczenie w sprawie jest obowiązany dokonać oceny uznania powództwa pod kątem istnienia przesłanek negatywnych, określonych w art. 213 § 2 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2016 r., I CSK 285/15).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest tym samym pogląd, że zgodnie z art. 213 § 2 k.p.c. sąd, wydając wyrok, może poprzestać na uznaniu pozwu

tylko wtedy, gdy nie budzi ono wątpliwości w okolicznościach sprawy. Przez „okoliczności sprawy” należy przy tym rozumieć niezbędne elementy stanu faktycznego i prawnego, które uzasadniają żądanie pozwu i do których odnosi się uznanie zgłoszonego żądania. Jeżeli więc elementy stanu faktycznego i prawnego uzasadniają żądanie, sąd - po ich sprawdzeniu - może poprzestać na uznaniu i przyjąć, że przeprowadzenie postępowania dowodowego jest zbędne. Inaczej mówiąc, jeżeli żądanie jest usprawiedliwione w świetle przytoczonych przez powoda i przyznanych przez pozwanego okoliczności faktycznych i ma swoją podstawę prawną w istnieniu konkretnych przepisów, sąd, wydając wyrok, może poprzestać na uznaniu. Ze stwierdzenia tego wypływa więc wniosek, że poprzestanie na uznaniu pozwu jest możliwe tylko wtedy, gdy sąd dokonał kontroli zgodności żądania pozwu z obowiązującym prawem i gdy kontrola ta wypadła pozytywnie dla powoda (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 1996 r., I PRN 84/96).

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie pozostawia wątpliwości, że w analizowanej sprawie Sąd Rejonowy poprzestał na uznaniu żądania pozwu, nie weryfikując *de facto* w sposób należyty niezbędnego elementu stanu faktycznego sprawy w postaci wieku Pozwanego, choć były ku temu uzasadnione podstawy. Z jednej bowiem strony w części motywacyjnej uzasadnienia Sąd Rejonowy wskazał wprost, że w toku sprawy ani Pozwany, ani Pozwana nie kwestionowali faktu, że Pozwany przez cały okres objęty pozwem (za który dochodzony był zaległy czynsz) – tj. od kwietnia 2008 r. do lutego 2011 r. - stale zamieszkiwał w spornym Lokalu jako osoba pełnoletnia. Z drugiej strony z podstawy faktycznej sprawy ustalonej przez Sąd Rejonowy wynikało jednak, że Pozwany urodził się dopiero w 1991 r., co w sposób jednoznaczny dowodzi, że pełnoletność osiągnął on dopiero w 2009 r. To zaś oznacza, że nie mógł on ponosić odpowiedzialności solidarnej za zapłatę czynszu i innych należnych opłat związanych z najmem spornego Lokalu za okres poprzedzający 7 października 2009 r. Jak wynika z nr PESEL podanego przez Skarżącego w skardze Pozwany urodził się [...] października 2009 r.

W oparciu o powyższe, Sąd Najwyższy nie ma wątpliwości, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżony wyrok, wadliwie oparł się na uznaniu pozwu przez Pozwanych, nie weryfikując prawdziwości ich twierdzeń z dokonanymi przez siebie ustaleniami faktycznymi w zakresie daty urodzenia Pozwanego i daty osiągnięcia przez niego

pełnoletności, co w rezultacie skutkowało błędnym ustaleniem zakresu solidarnej odpowiedzialności Pozwanego.

W konsekwencji, należy przyznać rację Skarżącemu, że Sąd Rejonowy, obciążając Pozwanego solidarną odpowiedzialnością za zaległości czynszowe i pozostałe opłaty związane z użytkowaniem spornego Lokalu za cały okres objęty pozwem (począwszy od kwietnia 2008 r.), wadliwie zastosował art. 688¹ § 1 k.c., zgodnie z którym za zapłatę czynszu i innych należnych opłat odpowiadają solidarnie z najemcą stale zamieszkujące z nim osoby pełnoletnie, z wyjątkiem pełnoletnich zstępnych pozostających na jego utrzymaniu, którzy nie są w stanie utrzymać się samodzielnie.

W świetle art. 688¹ § 1 k.c. nie ulega bowiem wątpliwości, że stwierdzenie, że konkretna osoba jest odpowiedzialna solidarnie za dług najemcy wynikający z nieuiszczenia opłat za eksploatację lokalu mieszkalnego, wymaga uprzedniego ustalenia, czy jest ona osobą pełnoletnią. W przypadku ustalenia, że osoba zamieszkiwała w lokalu była małoletnia, zobowiązanie bowiem nie powstaje.

Sąd Najwyższy nie ma przy tym wątpliwości, że powyższe uchybienia Sądu Rejonowego należy uznać za rażące w rozumieniu art. 89 § 1 pkt 2 u.SN choćby z tego li tylko powodu, że dotyczyły kluczowego w kontekście niniejszej sprawy elementu, jakim był wiek Pozwanego.

Sąd Najwyższy podziela także stanowisko Skarżącego, że zaskarżony wyrok, w zakresie, w jakim dotyczy Pozwanego, który został obciążony obowiązkiem zapłaty solidarnie z Pozwaną czynszu najmu Lokalu oraz pozostałych opłat eksploatacyjnych za okres przed osiągnięciem przez niego pełnoletności, narusza także wskazane w skardze nadzwyczajnej zasady oraz wolności i prawa człowieka i obywatela, określone w Konstytucji RP.

Przede wszystkim należy zgodzić się ze Skarżącym, że zaskarżony wyrok w zaskarżonym skargą nadzwyczajną zakresie godzi w przysługujące Pozwanemu prawo własności (art. 64 ust. 1 Konstytucji RP), które to prawo podlega równej dla wszystkich ochronie prawnej (art. 64 ust. 2 Konstytucji). Poprzez zasądzenie na podstawie kwestionowanego orzeczenia od Pozwanego spornych należności, jego majątek został obciążony długiem, dla którego powstania – w części, w jakiej wyrok

ten został zaskarżony rozpoznawaną skargą nadzwyczajną – nie ma uzasadnionych podstaw prawnych.

Treść rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, w zakresie dotyczącym Pozwanego, pozostaje przy tym w bezpośrednim związku z wyjątkowo niestaranym i uchybiającym wymogom proceduralnym przeprowadzeniem przez Sąd Rejonowy postępowania w niniejszej sprawie. Pozwala to na zakwalifikowanie zaskarżonego wyroku jako orzeczenia naruszającego wywodzone z art. 2 Konstytucji RP zasady zaufania do państwa oraz bezpieczeństwa prawnego jednostki. Ochrona tych zasad pozostaje obowiązkiem nie tylko władz publicznych odpowiedzialnych za tworzenie prawa, ale również tych, do których kompetencji należy jego stosowanie, w tym zwłaszcza sądów powszechnych. Sądy te winny prowadzić postępowanie w indywidualnych sprawach w taki sposób, aby wydane następnie rozstrzygnięcie urzeczywistniało te zasady. Tymczasem w niniejszej sprawie zaskarżony wyrok nie tylko nie zapewnił Pozwanemu ochrony jego sfery prawnej, jakiej mógł oczekiwać od organu władzy publicznej przestrzegającego zasad praworządności (art. 7 Konstytucji RP), lecz wprost ją naruszył, pozbawiając Pozwanego tym samym bezpieczeństwa prawnego. Mając na uwadze, że wadliwość zaskarżonego orzeczenia wynika z przyczyn, które leżą po stronie Sądu Rejonowego, oczywistym jest również, że orzeczenie to narusza zasadę zaufania obywatela do państwa, którego sąd ten jest organem.

Trafnie wskazał również Skarżący, że w zaskarżonym zakresie sporny wyrok Sądu Rejonowego narusza wyrażoną w art. 72 ust. 1 Konstytucji RP zasadę ochrony praw dziecka. Przepis ten stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. W świetle tej regulacji obowiązkiem ustawodawcy zwykłego jest stworzenie szczegółowych unormowań pozwalających na urzeczywistnianie dobra dziecka, ale też proces wykładni i stosowania wszelkich przepisów prawa musi, tym samym, uwzględniać obowiązek realizacji tej wartości konstytucyjnej (L. Garlicki [red.], M. Zubik [red.], *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, tom II*, Wydawnictwo Sejmowe 2016, teza 5 komentarza do art. 72). Obowiązek ten dotyczy zwłaszcza stosowania przepisów ustawowych, które ukierunkowane są na ochronę interesów osobistych i

majątkowych dzieci (osób małoletnich). W sprawach, w których roszczenie zgłoszone w pozwie jest wywodzone z treści art. 688¹ § 1 k.c., sąd powszechny powinien szczególnie zwracać uwagę, by wykładnia tego przepisu była dokonywana z uwzględnieniem standardu wynikającego z art. 72 ust. 1 zd. 1 Konstytucji RP, a jego zastosowanie w okolicznościach rozpoznawanej sprawy służyło jak najszerszej realizacji tego standardu.

W analizowanej sprawie spełniona została również przesłanka ogólna, o której mowa w art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Podkreślenia wymaga, że ogólna podstawa skargi nadzwyczajnej, jakkolwiek swą treścią częściowo nawiązuje do podstawy szczególnej, ujętej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, pełni jednak odmienną od niej funkcję. O ile wskazana przesłanka szczególna stanowi jedno z kryteriów, w świetle którego Sąd Najwyższy dokonuje oceny wadliwości zaskarżonego skargą nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia, o tyle przesłanka ogólna określa warunek, którego zaistnienie otwiera drogę do usunięcia stwierdzonej wadliwości poprzez wyeliminowanie zaskarżonego orzeczenia z obrotu prawnego. Warunkiem tym jest konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczegółowej, również wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, nie przesądza jeszcze o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2021 r., I NSNk 4/20; 16 czerwca 2021 r., I NSNc 164/20; wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21). Zasadność skargi nadzwyczajnej winna być oceniana przede wszystkim przez pryzmat celu tego środka kontroli konstytucyjności orzeczeń sądowych, wyrażonego w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, a jest nim urzeczywistnienie stanu polegającego na zapewnieniu zgodności porządku prawnego, którego zaskarżone orzeczenie jest elementem, z art. 2 Konstytucji RP (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 27 stycznia 2021 r., I NSNc 147/20; 23 czerwca 2022 r., I NSNc 567/21).

Sąd Najwyższy w analizowanej sprawie nie miał wątpliwości, że zaniechanie przez Sąd Rejonowy należytej weryfikacji wieku Pozwanego w sytuacji, gdy podstawę materialną powództwa stanowił w tym przypadku art. 688¹ § 1 k.c., prowadziło do zaburzenia istniejących stosunków społecznych, a w konsekwencji

doprowadziło do sytuacji, w której Sąd Rejonowy uwzględnił wobec Pozwanego powództwo również w tej części, w jakiej roszczenie pozwu nie miało oparcia w przepisach prawa, bo dotyczyło okresu (obejmującego łącznie 19 miesięcy, tj. od 1 kwietnia 2008 r. do 1 listopada 2009 r.), gdy Pozwany był osobą małoletnią. Z punktu widzenia zasad słuszności nie do zaakceptowania jest sytuacja, w której strona pozwana na mocy orzeczenia sądowego zostaje obciążona obowiązkiem zapłaty należności wskutek przeprowadzenia przez sąd postępowania zakończonego wydaniem zaskarżonego orzeczenia w sposób nie odpowiadający podstawowym wymogom proceduralnym odnoszącym się do oceny zasadności dochodzonego roszczenia, tak pod względem jego podstawy faktycznej, jak i prawnej. Ocena ta jest tym bardziej zasadna, gdy się weźmie pod uwagę, że przedmiotowy wyrok został wydany z rażącym naruszeniem przepisów prawa tak formalnego, jak i materialnego, których funkcją i celem jest realizacja konstytucyjnej zasady ochrony dobra dziecka w aspekcie jego interesów majątkowych. Doszło zatem w niniejszej sprawie do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej w rozumieniu art. 89 § 1 *in principio* u.SN.

Zaistnienie przesłanek szczegółowych oraz funkcjonalnej z art. 89 § 1 u.SN uzasadnia stwierdzenie, że zakwestionowanie zaskarżonego wyroku jest proporcjonalnym środkiem pozwalającym zapewnić zgodność z art. 2 Konstytucji RP, przy czym w związku z tym, że skarga złożona została po upływie 5 lat od uprawomocnienia zaskarżonego nakazu zapłaty, niezbędne jest ustalenie, czy na przeszkodzie uwzględnieniu skargi i wydaniu rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN (uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie) nie stoi art. 115 § 2 u.SN (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Zgodnie z art. 115 § 2 u.SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Z przepisu tego wynika zatem, że w przypadku, gdy od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, to pomimo stwierdzenia zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, zasadą jest ograniczenie się przez Sąd Najwyższy do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa. Odstąpienie od tej zasady wymaga wykazania, że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia uchylającego zaskarżone orzeczenie (tak też trafnie Sąd Najwyższy w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

Należy podkreślić, że przewidziana w art. 115 § 2 u.SN zasada braku możliwości uchylecia zaskarżonego orzeczenia, pomimo zaistnienia przesłanek określonych w art. 89 § 1 u.SN, stanowi jeden z instrumentów wyznaczających wąskie granice nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga nadzwyczajna, co zabezpiecza przed nadużywaniem tego środka. Nadużycia w tym zakresie mogłoby prowadzić bowiem do naruszenia prawa do sądu, obejmującego również ochronę prawomocnych orzeczeń. Z tego też powodu wyjątek przewidziany art. 115 § 2 u.SN nie może być interpretowany rozszerzająco (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 23 czerwca 2021 r., I NSNc 144/21 oraz w wyroku z 16 kwietnia 2024 r., II NSNc 298/23).

W przedmiotowej sprawie, od wydania zaskarżonego wyroku upłynęło ponad 5 lat. W ocenie Sądu Najwyższego zasady oraz prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, nie przemawiają za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 115 § 2 u.SN. Zaskarżony wyrok dotyczył zasądzenia zaległych należności czynszowych oraz innych opłat związanych z korzystaniem ze spornego Lokalu, które to roszczenia co do zasady były zasadne. Istota problemu sprowadzała się do zasądzenia powyższych należności solidarnie od Pozwanej (co do której nie było żadnych wątpliwości, że zalegała z tego rodzaju zobowiązaniami wobec Powódki) i od Pozwanego, w którego przypadku zasądzona została kwota częściowo przypadająca za okres, w którym pozostawał małoletnim. Odpowiedzialność solidarna dłużników, o której mowa w art. 366 k.c., charakteryzuje się m.in. tym, że wierzyciel może poszukiwać zaspokojenia całości lub części swojego roszczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna. Sąd Najwyższy orzekający w niniejszej sprawie nie ma wiedzy, czy kwestionowany wyrok

wywołał jakiegokolwiek skutki w sferze majątkowej Pozwanego, a tym samym, czy Powódka dochodziła od niego jakiegokolwiek części należności zasądzonych zaskarżonym orzeczeniem. Niewątpliwie jednak wyrok ten narusza prawo i nastąpiło to w wyniku błędu popełnionego przez Sąd Rejonowy, który wydał zaskarżone orzeczenie. Pozwany jest obecnie osobą pełnoletnią, zdolną do zadbania o swoje interesy majątkowe. Rozstrzygnięcie stwierdzające wydanie zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa pozwala Pozwanemu na uzyskanie stosownego odszkodowania, jeżeli zaskarżony wyrok wywołał szkodę. Należy bowiem mieć na uwadze, że według art. 424^{1a} § 2 k.p.c. orzeczenie Sądu Najwyższego wydane po rozpoznaniu skargi kasacyjnej pełni rolę prejudykatu uprawniającego dochodzenie odszkodowania na podstawie art. 417¹ § 2 k.c., podobnie jak wyrok uwzględniający skargę o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2013 r., V CSK 328/12). W judykaturze do katalogu prejudykatów w rozumieniu art. 417¹ § 2 k.c., umożliwiającego dochodzenie od państwa (Skarbu Państwa) na podstawie wspomnianego art. 417¹ § 2 k.c. odszkodowania za szkodę, która wynikała z wydania orzeczenia niezgodnego z prawem (za tzw. bezprawie judykacyjne), zalicza się obecnie również rozstrzygnięcie wydane w postępowaniu wywołanym skargą nadzwyczajną (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 15 października 2020 r., III PZP 4/20).

Z tytułu najmu przedmiotowego Lokalu najemca zobowiązany był uiszczać zarządcy budynku czynsz wyliczony przez niego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, oraz opłaty za energię elektryczną, energię cieplną, gaz, wodę, odbiór nieczystości stałych i płynnych, windę, antenę zbiorczą i inne świadczenia, zgodnie z podaną przez zarządcę kalkulacją - z góry do dziesiątego dnia każdego miesiąca - do rąk zarządcy lub na wskazany przez niego rachunek.

Jednocześnie z ustaleń poczynionych przez Sąd Rejonowy wynika, że miesięczny czynsz wynosił odpowiednio: w okresie od 1 kwietnia 2008 r. do 1 września 2008 r. - kwotę 74,03 zł; w okresie od 1 października 2008 r. do 1 października 2009 r. - kwotę 77,61 zł, natomiast w okresie od 1 listopada 2009 r. do 1 lutego 2011 r. - kwotę 81,46 zł.

Z kolei wysokość innych opłat wynosiła odpowiednio: w okresie od 1 kwietnia 2008 r. do 1 grudnia 2008 r. - kwotę 146,22 zł; w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 1

grudnia 2009 r. - kwotę 159,95 zł; w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 1 października 2010 r. - kwotę 171,93 zł; w okresie od 1 listopada 2010 r. do 1 grudnia 2010 r. - kwotę 115,78 zł; natomiast w okresie od 1 stycznia 2011 r. do 1 lutego 2011 r. - kwotę 117,86 zł.

Zasadne jest więc uznanie, że zaskarżony wyrok narusza prawo w zakresie w jakim Sąd Rejonowy uwzględnił w stosunku do Pozwanego żądanie pozwu co do kwoty 3 417,12 zł z tytułu roszczenia głównego za okres od 1 kwietnia 2008 r. do 1 listopada 2009 r. oraz kwoty 37,73 zł z tytułu odsetek, a także w zakresie nałożonego na Pozwanego obowiązku zwrotu kosztów procesu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art.115 § 2 u.SN orzekł jak w punkcie I wyroku.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

r.g.

[ał]